

WERK

Ons ideaal voor 2030 is dat elke inwoner van Fryslân de kans krijgt om zijn talenten optimaal te ontwikkelen. Dit vraagt om een sterke economie en kansen voor eerlijk werk. Werkgevers en werknemers moeten de ruimte krijgen om op een eerlijke manier een redelijk inkomen te verwerven.

Economie en werkgelegenheid versterken

Het bedrijfsleven is de motor van de Friese economie. Ondernemers zorgen voor werkgelegenheid, innovatie en productiviteitsgroei en dragen daarmee in grote mate bij aan de welvaart en het welzijn van Fryslân. Wij willen dat de provincie economische initiatieven die banen opleveren ondersteunt. De overheid moet niet zelf op de stoel van ondernemers gaan zitten, maar ze moet het wel mogelijk maken om te kunnen ondernemen.

Grote bedrijven zijn voor Fryslân van essentieel belang, omdat ze werkgelegenheid bieden en krachtige impulsen geven aan nieuwe initiatieven en innovaties. Grotere bedrijven beschikken doorgaans over grotere armlslag, meer internationale contacten en meer mogelijkheden om innovatieprojecten te ontwikkelen. Wij vinden dat de provincie Fryslân het belang van deze grote bedrijven voor onze regionale economie in het oog moet blijven houden.

Het midden- en kleinbedrijf is de echte banenmotor van Fryslân. De afgelopen jaren heeft het MKB het zwaar te verduren gehad. De voorzichtige groei die zich nu laat zien, moet worden versterkt. Het MKB zal een stevige innovatieslag moeten leveren om in te spelen op de maatschappelijke ontwikkelingen van de laatste jaren. Fryslân mag deze slag niet missen, daarom is het belangrijk dat de provincie de faciliteiten schept waardoor het MKB volop kan profiteren van de aantrekkelijke economie.

De vraag is of de MKB-sector voldoende profiteert van het economische programma van de provincie. Daarom willen wij dat de provincie evalueert in hoeverre de MKB-sector daarin daadwerkelijk participeert. Zo nodig moet het beleid worden aangepast om de participatie door het MKB te verbeteren. Wij willen de slagkracht, kennis en kunde van het MKB versterken door middel van innovatiebijdragen, startsubsidies en subsidiegaranties (dit betreffen garanties die gekoppeld zijn aan het terugbetalen van een lening, ook wel borgstelling genoemd). De provincie kan zorgen voor de juiste maatschappelij-

ke en economische voorwaarden, zodat er nieuwe bedrijvigheid en werkgelegenheid ontstaan. Goede samenwerking tussen bedrijfsleven, wetenschap en onderwijs is hierbij belangrijk.

Betere aansluiting tussen onderwijs en arbeidsmarkt

De arbeidsmarkt gaat de komende jaren veranderen, onder meer door de verdergaande informatisering en digitalisering van werk. Administratief werk wordt meer en meer overgenomen door computers. Daartegenover staat een groeiende vraag naar hoger technisch personeel en ambachtslieden. Het (beroeps)onderwijs moet daar op inspelen, zodat vraag en aanbod van arbeid op elkaar aansluiten.

Als tegenwicht tegen de toenemende vergrijzing is het belangrijk dat afgestudeerde jonge mensen perspectief hebben op werk. Voor pas afgestudeerde mbo'ers en hbo'ers is het nu lastig om in Fryslân werk te vinden. We zetten in op een combinatie van werken en leren zodat jonge talentvolle mensen in Fryslân blijven.

Faire aanbestedingen

De MKB-sector moet de kans krijgen om mee te doen bij aanbestedingen. Onredelijke uitsluitingscriteria worden vermeden. Wanneer sprake is van een minimumomzet-criterium, dan dient dit in redelijke verhouding te staan tot de uit te geven opdracht (bijvoorbeeld maximaal vijfmaal de opdrachtsom). Tegelijkertijd dient er sprake te zijn van een fair-price-criterium, waarbij de calculatorische kostprijs als minimum inschrijfsom geldt. Door te stimuleren dat MKB-bedrijven, onderwijs- en wetenschapsinstellingen in aanbestedingen samenwerken, worden kennis en kunde van verschillende partijen gebundeld. Design-build-finance-maintaincontracten (DBFM-contracten) bieden volgens ons kansen voor grote infrastructurele projecten.

Het Nieuwe Winkelen

Met de opkomst van internet is het winkelen definitief veranderd. 'Het nieuwe winkelen' stelt de provincie en gemeenten voor een uitdaging, doordat de functie van binnensteden en winkelcentra verandert. De provincie kan samen met gemeenten invulling geven aan het nieuwe winkelen, ook in samenwerking met kennisinstellingen. Steden moeten beleefcentra worden, waar consumenten graag naar toe gaan. De provincie kan samen met gemeenten onderzoeken wat hiervoor nodig is.

Wij zijn tegen een 24-uurseconomie en koopzondagen, omdat dit voor kleine winkeliers een ramp is. Deze winkeliers missen omzet als concurrenten wel zeven dagen per week open zijn. Dit kan ertoe leiden dat zij hun winkel moeten sluiten. Dit komt de leefbaarheid van dorpen en kernen niet ten goede. We hebben met de realiteit te maken dat er koopzondagen zijn. De provincie heeft hierin geen doorzettingsmacht maar kan wel het gesprek tussen verschillende gemeenten stimuleren. Wij willen dat de provincie deze regionale regierol op zich neemt zodat voorkomen wordt dat gemeenten elkaar meenemen in de ratrace, want als de ene gemeente voor koopzondagen kiest voelt de naastliggende gemeente zich min of meer verplicht om mee te doen. De provincie kan een gesprek tussen gemeenten organiseren over regionale spreiding van het aantal koopzondagen. Met een regionale spreiding wordt de kleine winkelier niet verplicht elke zondag zijn deuren te openen.

Ik vind het belangrijk dat sociaal ondernemen wordt gestimuleerd, zodat er meer banen komen, ook voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Arjen Lont
Directeur bestuurder Lont Beheer
Voorzitter Vereniging Het Friesch Dagblad

Sociale ondernemingen stimuleren

Wij willen dat Fryslân kansen biedt aan ondernemingen die zich inzetten voor economische en maatschappelijke deelname van kwetsbare groepen mensen. Iedereen moet de kans krijgen om naar vermogen deel te nemen aan de maatschappij. Er staan te veel mensen aan de zijlijn, omdat het hen bijvoorbeeld ontbreekt aan de juiste startkwalificatie, een (sociaal) netwerk en de vaardigheden en/of de competenties om volwaardig aan onze (complexe) samenleving deel te nemen.

Sociale ondernemingen kunnen mensen kansen bieden. Een sociale onderneming levert een product of dienst en heeft een normaal verdienmodel. Geld verdienen is echter niet het hoofddoel, maar een middel om de werkelijke missie te bereiken; namelijk het creëren van maatschappelijke impact. Wat de ChristenUnie betreft krijgen ondernemingen die een maatschappelijke bijdrage willen leveren, de ruimte. Dat geldt zowel voor reguliere ondernemingen als sociale ondernemingen. Veel reguliere ondernemingen hebben al veel aandacht voor sociale waarden, bijvoorbeeld door mensen met afstand tot de arbeidsmarkt in dienst te nemen. Wij willen dat dit, bijvoorbeeld bij aanbestedingen, een van de criteria is waarop bedrijven worden beoordeeld.

De overheid kan geen banen maken, het zijn de bedrijven en instellingen die dat doen. Wat de overheid wel kan doen is het stimuleren van bedrijven om sociaal te ondernemen, zodat er ook voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt meer banen ontstaan. Sociale ondernemingen verdienen meer aandacht van de provincie, omdat deze nog relatief onbekend zijn.

Wij willen dat er binnen de provincie Fryslân één duidelijk aanspreekpunt komt voor sociaal ondernemen, maatschappelijk verantwoord ondernemen, de Millenniumdoelen en fairtrade-projecten. Dit gaat versnippering van informatie tegen en maakt het voor ondernemers duidelijk waar ze binnen de provincie terecht kunnen met vragen.

Kansen voor toerisme en recreatie

Er zijn zeker kansen om de recreatie en het toerisme in Fryslân te versterken. Dit kan bijvoorbeeld door goede recreatieve buitensportvoorzieningen, zoals ruitersporen, skeeler- en kanoroutes met faciliteiten voor de gebruikers. Wij zijn voor een goede ontsluiting van het landelijk gebied door middel van een netwerk van kerk- en klompenpaden, wandelroutes, fietspaden en kanoroutes en willen dat bevorderen. Ook willen we een boerenlandpadregeling voor agrariërs die hun land openstellen voor wandelaars en tegelijk een kijkje in de keuken bieden. Daarnaast willen wij meer aandacht voor immaterieel erfgoed, zoals het behoud van het aanzicht van karakteristieke landschappen, dorpen en steden.

Het is van belang dat provincies hun beleid voor toerisme en recreatie onderling op elkaar afstemmen, zodat er bredere toeristische en recreatieve zones en netwerken ontstaan. Provinciale routes moeten worden verbonden met landelijke routes.

Recreatieschap De Marrekrite speelt een belangrijke rol bij het in stand houden en creëren van recreatieve voorzieningen. Zij draagt zorg voor de nodige voorzieningen, bijvoorbeeld bij openlucht zwemgelegenheden en strandjes. Wij willen het provinciale aandeel in de financiering van De Marrekrite voortzetten, al moeten de bijdragen van provincie en gemeenten wel in evenwicht zijn.

Bereikbaarheid en verkeersveiligheid

Goede bereikbaarheid is een absolute voorwaarde voor de bloei van onze provincie. Verkeersveiligheid heeft daarbij de hoogste prioriteit. Wij zetten ons onder meer in voor overzichtelijke en ruime verkeerssituaties, gescheiden rijbanen, goede verlichting en de spreiding van vervoersstromen. Landbouwverkeer wordt daarom zo veel mogelijk gescheiden van ander verkeer. Waar dat niet kan, moeten passeerstroken komen. Waar mogelijk wor-

den provinciale wegen om (dorps)kernen aangelegd en worden snelheidswisselingen beperkt. Wij willen dat de provincie snel en adequaat optreedt bij aankoop van grond voor wegen, zodat bedrijven niet onnodig lang op slot zitten.

Wij zetten ons ook in voor goede verbindingen over water. We willen doorgaan met het verbeteren van de bevaarbaarheid van Fryslân. Dit doen we met extra aandacht voor de verbinding van vaarroutes met het Lauwersmeergebied en de Waddenzee en de verbetering van de vaarroute Lemmer-Delfzijl. Er is een stevige lobby nodig om hiervoor geld van het rijk en Europa te krijgen. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar het plan 'Holwerd aan zee'.

Verder willen wij dat er heldere afspraken worden gemaakt over het onderhoudsniveau en -budget van wegen en kunstwerken, zoals bruggen en viaducten. De veiligheid van wegen kan worden verhoogd door verlichting op maat. In het landelijk gebied kan gebruik worden gemaakt van Smart Highways zoals bermverlichting ofwel 'glowing lines' (zelf opladende lichtgevende strepen) en wegdekreflectoren. Dynamische verlichting kan bijdragen aan de (sociale) veiligheid op fietspaden.

Om het fietsen te stimuleren, willen wij veilige wegen en fietspaden voor kinderen die van en naar school fietsen. Wij zijn voor de aanleg van aparte fiets- en wandelpaden langs provinciale wegen zodat fietsers en wandelaars hier veilig gebruik van kunnen maken.

Wij willen de overstap van eigen naar openbaar vervoer overal in de provincie gemakkelijker maken. OV-opstappunten moeten goed toegankelijk zijn voor de auto en de fiets. Het parkeren moet hier gratis zijn. Op elk OV-knooppunt, zowel trein- als busstations, zijn OV-fietsen te huren.

Aantrekkelijk openbaar vervoer

Wij willen dat het OV aantrekkelijker wordt door een goed aanbod voor een goede prijs. Dit betekent dat oplaad- en verkooppunten van OV-chipkaarten goed bereikbaar zijn en dat er voldoende zitplaatsen zijn in bus en trein. Het is belangrijk dat de reisinformatie en OV-marketing worden verbeterd, zodat reizigers met behulp van dynamische reizigersinformatiesystemen en nieuwe technologische toepassingen (voor bijvoorbeeld de smartphone) informatie kunnen krijgen over actuele vertrektijden.

Het spoorvervoer moet zoveel mogelijk aansluiten bij de vervoersvraag van groepen reizigers. Dit betekent dat verbindingen met kleine dorpen zo mogelijk in stand worden gehouden of dat er volwaardige alternatieven worden geboden. Waar nodig komen er

nieuwe stations en regionale spoorverbindingen bij. Wij stimuleren lokale initiatieven, zodat bewoners via regiotaxi of buurtbusconstructies aansluiting hebben op regionale bus- en treinlijnen.

Wij willen dat het OV meer rekening houdt met specifieke (ook kwetsbare) doelgroepen. Dit houdt in dat ouderen en mensen met een beperking makkelijker toegang krijgen tot bus en trein. De informatievoorziening, haltes, stations, bussen en treinen worden daarop ingericht. We willen dat er passende, goed betaalbare abonnementen beschikbaar zijn voor frequente gebruikers van het openbaar vervoer, zoals scholieren en forensen. Reizigers kunnen trajectabonnementen kopen, zodat ze alleen betalen voor wat zij nodig hebben. Dit geldt ook wanneer er op een traject met verschillende vervoerders wordt gereisd. Wij willen dat er een OV-dagkaart komt; zodat verschillende vormen van openbaar vervoer voor gebruik op dezelfde dag toegankelijk en betaalbaar worden gemaakt. Uitgaande jongeren kunnen gemakkelijker met het OV naar huis. Dit voorkomt dat ze met drank op achter het stuur gaan zitten. Daarom zijn wij voor een goede treinverbinding Groningen-Leeuwarden, in het weekend ook 's nachts.

Wij willen dat het hoofdrailnet en het regionaal spoor beter met elkaar worden verbonden, zodat intercity's en regionale treinen beter op elkaar aansluiten. Regionale treinen rijden door op het hoofdrailnet als er veel vervoersvraag is, zodat reizigers niet hoeven overstappen. De reistijd op het traject Leeuwarden-Zwolle wordt verkort door meer treinen, minimaal vier per uur, in te zetten en door gebruik te maken van het beveiligingssysteem ERTMS. Het traject Leeuwarden-Groningen wordt verbeterd door de spoorverbinding dubbelbaans te maken.

Wij zetten ons ook in voor grensoverschrijdend OV: goede spoorverbindingen met de rest van Nederland, zowel richting Randstad als richting Groningen en Duitsland. De trein Leeuwarden-Groningen-Bremen moet een doorgaande trein worden, zonder overstap.

Het OV moet niet alleen goed bereikbaar en toegankelijk zijn, maar ook veilig. Zowel voor de reiziger als het personeel. Wij willen dat de provincie hierover handavingsafspraken maakt met het Openbaar Ministerie, de nationale politie, vervoersbedrijven en gemeenten. De (sociale) veiligheid van haltes en stations wordt verbeterd door ruime haltes en perrons, goede verlichting, voldoende fietsvoorzieningen en heldere handhaving.

Ten slotte willen wij dat het openbaar vervoer bijdraagt aan de vermindering van de uitstoot van schadelijke stoffen. Daarom zijn wij voor het in-

zetten van schone bussen en elektrificatie van de regionale spoorlijnen.

regelingen en leningsfaciliteiten voor ondernemers, in één duidelijke portal op de website worden gepresenteerd.

Goed openbaar vervoer is ontzettend belangrijk, zodat jongeren hun sociale contacten kunnen onderhouden en naar de school van hun keuze kunnen om hun talenten te ontwikkelen.

Leo Blees
Docent maatschappijleer Christelijke
Mavo de Saad Damwâld
Pastoraal werker/voorganger PKN Nij
Altoenae en Driezum

Samenwerking op alle niveaus

De provincie heeft de taak om onze regio in Europees verband goed op de kaart te zetten, waardoor middelen uit Europa onze kant op komen. De lobby moet daarvoor worden uitgebreid, bijvoorbeeld door samen met de andere noordelijke provincies lobbyisten in te zetten. Dit stimuleert ook de samenwerking met Europa. Wij willen het Samenwerkingsverband Noord-Nederland (SNN) in stand houden als belangrijk samenwerkingsverband voor het binnenhalen van Europese subsidies.

Wij vinden het belangrijk dat de provincie gemeenten stimuleert om onderling afspraken te maken over samenwerking en concurrentie. Dit komt de leefbaarheid van de hele provincie ten goede. Wat de provincie van gemeenten vraagt (samenwerking, afstemming, partnerschap) zullen provincies ook onderling moeten laten zien. Het provinciale beleid en de uitvoering ervan stoppen niet bij de provinciegrenzen. Bij grensoverstijgend beleid zal vanuit een 'automatisme' contact en afstemming moeten worden gezocht met de buurprovincie(s).

Het functioneren en het takenpakket van het Interprovinciaal Overleg (IPO) is volgens ons aan een herbeoordeling toe. Wij willen dat het IPO zich niet alleen als belangenbehartiger richting het rijk laat gelden, maar veel sterker de onderlinge samenwerking en afstemming zoekt. Hiermee kunnen provincies zich gezamenlijk sterker profileren als bestuurslaag die ertoe doet. Wij willen geen herindeling, wel samenwerking. De eigenheid van elke provincie moet in stand blijven.

Helderheid over financiën en regelingen

Wij vinden dat de provincie een transparant financieel beleid hoort te voeren. Iedere burger mag en moet weten wat er met de opcenten en met het NUON-vermogen gebeurt. Dit moet inzichtelijk zijn op de provinciale website. Ook willen wij dat alle provinciale financiële regelingen, zoals subsidies,

DE CHRISTENUNIE GELOOFT IN WERK EN KIEST DAAROM VOOR:

- Stimulering van innovatie door laagdrempelige subsidieregelingen en vereenvoudiging van regelgeving.
- Aanbestedingsregels met gelijke kansen voor alle bedrijven, groot en klein.
- Aandacht voor kleine ondernemers; geen 24-uurseconomie waarin kleine ondernemers het onderspit delven.
- Ondersteuning en facilitering van sociale ondernemingen, zodat iedereen de kans krijgt om naar vermogen bij te dragen aan de samenleving.
- Fairtrade en maatschappelijk verantwoord ondernemen als standaard normen voor ondernemen en inkopen.
- Een aantrekkelijk woon- en werkklimaat door rijksdiensten en grote werkgevers in Fryslân te behouden. Dit vraagt om een krachtige Haagse lobby.
- Versterking van het ambachtsonderwijs; de behoefte aan vakmensen groeit.
- Een samenhangend netwerk voor wandelen, fietsen en varen dat goed op elkaar aansluit en goed wordt onderhouden.
- Doorgaan met verbeteren van de bevaarbaarheid van Fryslân, met extra aandacht voor de verbinding van vaarroutes met het Lauwersmeergebied en de Waddenzee. Speciale aandacht gaat hierbij uit naar het plan 'Holwerd aan zee'.
- Een provincie die goed bereikbaar is, zowel met eigen als openbaar vervoer, en daardoor aantrekkelijk voor ondernemers, werknemers en scholieren.
- Meer en snellere treinen tussen Leeuwarden-Zwolle en Leeuwarden-Groningen en een OV-dagkaart voor alle reizigers.
- Een provincie die op een natuurlijke wijze contact zoekt met de buurprovincies. Sterkere onderlinge afstemming en samenwerking moeten hoog op de agenda staan. Geen herindeling, wel samenwerking. De eigenheid van elke provincie moet in stand blijven.